

Århundredets oldenår!

Det bugner af olden i skovene i denne tid. Træerne tynges af frugternes vægt og flere steder giver de svageste grene efter for vægten og falder til jorden. På stier og veje i skoven knaser og brager det, når dækkene maser de mange faldne frugter - skovens olden.

Olden er en historisk fællesbetegnelse for bog og agern, dvs. frugterne af hhv. bøge- og egetræer.

Oldenår med jævne mellemrum

Oldenår som det vi oplever i år optræder med 3-7 år mellemrum. Man har endnu ikke helt knækket koden til hvad der egentlig sætter en så kraftig frøsætning i gang, så det skyldes nok en blanding af flere ting.

Men det hænger i hvert fald sammen med varme somre. Sidste års sommer var ganske varm og allerede da kunne vi se at bøge- og egetræerne lagde an til en kraftig frøsætning i år - der var masser af de runde blomsterknopper.

Dette år sommervejr bød på en passende blanding af vand og varme og det udløste så århundredets måske største oldensætning her i efteråret. Årsagen skal sikkert søges i den stresspåvirkning tørke og varme påfører træerne.

Men hvad skal det nu til for?

Hvad får træerne så ud af at bruge så megen energi på at sætte frø?

Skoven er jo fuld af dyr, der elsker at sætte tænderne agern og bog. Først og fremmest er det mus og forskellige fugle som bogfinker (deraf navnet) og kvækerfinker fra Skandinavien, der i millionvis kommer hertil på vinterophold. Disse "oldenæderes" overlevelse i vinterhalvåret er meget afhængig af udbuddet af olden, og det regulerer så selvfølgelig bestanden af fugle.

Hvis træerne satte den samme mængde foder hvert år ville konsekvensen være en fast bestandsstørrelse af bogfinker, hvilke igen ville medføre alt for stor risiko for at alle træernes frugter ville blive ædt.

Ved at udnytte de rigtig gode somres vækstvilkår til at sætte en sand overflod af frugter vil der være langt flere olden end alle skovens "oldenædere" nogensinde kan overkomme at æde, og træerne er dermed sikre på, at de som art overlever - og det er jo "livet går ud på"!

Foder til bondens svin

I gamle dage drev bonden på Mikkelsdag sine svin på "olden", dvs. ud i skoven for at æde agern og bog. Skovens værdi for ejeren bestod næsten udelukkende af dens evne til at sætte store mængder af olden. I 1804 ansloges det, at en skov med 2500 store og mellemstore ege gav olden til 100 svin og havde en foderværdi på 500 Rigsdaler.

Svinene kan ganske vist være lidt hårde ved skovbunden, men deres roden rundt sørger bedre end de fleste maskiner for, at frøene kan spire, så for at sikre opvæksten skulle oldensvinene hjem igen inden Mortensdag.

Men bondens andre dyr (heste, køer og geder) var hårde ved skovens opvækst, og i 1805 kom den første rigtige skovlov, som generelt smed bondens dyr ud af skovene. De nye fredskove blev indhegnet af diger og gærder for at holde dyrene ude. Det er de diger, vi finder i skovene i dag.

Olden er godt for tårnfalkene

Oldenår er godt for tårnfalke, ræve og ugler!

Naturen er jo bygget op at en masse fødekæder; et dyr spiser noget, men bliver selv spist af en anden som igen bliver til middagsmad for en tredje osv.

Som sagt er mus vældig glade for bog. Når der er en overflod af bog, overlever der mange mus, som året efter bliver til endnu flere mus. Nu er der pludselig masser af føde til tårnfalke, ugle og musvåger som sikrer at deres unger overlever den første hårde tid. Derfor er der en tendens til at en varm og tør sommer i år 2001 i den sidste ende giver mange tårnfalke i luften i efteråret 2003!

Uglerne er i øvrigt ganske gode til at lure om det bliver et godt museår. De lægger jo allerede æg fra slutningen af februar måned, men antallet af æg afhænger af hvor godt et museår de bliver! Så vi får se om også Nymølles uglepar lurer det til februar!

Agern-kakao

Selvom skovens folk ikke længere giver en skilling for de indsamlede frugter så er en tur i efterårsskoven efter olden bestemt umagen værd. Du kan nemlig lave kakao af agern. Agern indeholder en del garvesyre, hvilket gør dem temmelig bitre i rå form. Garvesyren kan dog fjernes ved at riste, hakke og koge de afskallede nødder. Surf ind forbi [Skov i skolen](#), klik på UV-materialer og søg på agern, så finder du en fin opskrift på agern-kakao.

God fornøjelse!

Af naturvejleder Lars Bøgh

[Naturinfo](#)

